

**UNA VIDA DINS
L'AMOR:
EL MOVIMENT DE LES
BEGUINES
(S. XII – XV)**

TREBALL FINAL DE GRAU D'HUMANITATS UOC 2016

AUTORA: OLGA BEA SOLÉ

DIRECTORA: MARTA SANCHO PLANAS

SUMARI

INTRODUCCIÓ pg. 3 - 6

- PRESENTACIÓ, OBJECTIUS
- MARC TEÒRIC
- METODOLOGIA I TÈCNiques D'INVESTIGACIÓ

MONACAT FEMENÍ A L'EUROPA MEDIEVAL pg. 7 - 19

- NOVES EXPRESSIONS ESPIRITUALS (S. XI – XIV)
- LA DONA DAVANT EL PODER ECLESIASTIC
- LA DONA I EL MONACAT
- INICIS DELS MONESTIRS FEMENINS ALS COMTATS CATALANS (S. XI- XIV)

LES BENGUINES pg. 20 - 36

- PRIMERS PASOS
- UN NOU DESPERTAR DINS EL MISTICISME

- TREBALL VERS EL PROÏSME
- LES NOSTRES BEGUINES

CONCLUSIONS	pg. 36- 38
ANNEX: MAPES I ALTRES RECURSOS	pg. 39 - 40
BIBLIOGRAFIA	pg. 41 - 43

INTRODUCCIÓ

➤ PRESENTACIÓ

S'ha escrit molt sobre l'edat mitjana i la seva societat, la qual estava profundament marcada per la religió cristiana. En aquesta època la religió és com un embolcall que ho engloba tot i a tothom. Dins d'aquesta societat les dones, molts cops, quedaven com vivint a l'ombra. I serà per mitjà de la religió que trobem un ressorgir, com una finestra d'aire fresc, on moltes van veure una sortida a la seva vida i a les seves inquietuds internes, i on quedaven fora del guiatge dels homes.

El cristianisme des dels seus orígens va exercir una forta atracció per a les dones, on la figura de Crist era el gran referent, el qual emanava misteri i fascinació a parts iguals. Serà l'època de la creació de moltes comunitats de cèlibes, formades per vídues, solteres....per totes aquelles que rebutjaven seguir una obediència filiar o matrimonial. I sense ser prou conscients van esdevenir la principal força difusora de la nova fe, fent que, poc a poc, la seva propagació arribés a tots els indrets.

Unes noves comunitats i referents on la dona té un pes específic. Les dones comencen aproximar-se als estudis i a la paraula, que en molts casos era molt complicat i complexa. Van ressorgir noves comunitats amb la creació de nous vincles fora del que la societat d'aquells temps esperava, amb unes comunitats on les activitats i la germanor oferien la possibilitat de retrobar, en molts casos, una identitat pròpia.

Als comtats catalans ja des dels segles IX, X i XI hi ha documentació on s'identifica a dones amb les característiques de dur una vida espiritual especial i sota la seva vivència particular. Seran filles o vídues dins la noblesa comtal catalana que

administren els seus bens i el seu patrimoni sota una llibertat total. Dones que encara que estaven vivint sota el règim d'un orde espiritual no les deixava alienes a poder administrar tot el seu patrimoni¹. Encara, que poc a poc, cap al segle XI, ja es comença a veure una certa regularització d'aquestes pràctiques més espirituals femenines, com podem trobar en el monacat benedictí. Molts cops podien ser petites comunitats amb unes quantes dones consagrades a Déu. Sense acabar de ser un monestir pròpiament dit. O els exemples de la vida ermitana que va crear una forta atracció entre les dones medievals, molt especialment a les nostres contrades. Alguns exemples els podem trobar a Pollença o Manacor.² Era una vida retirada a les muntanyes per dedicar-se a la oració i allunyar-se del món. Altres exemples, són el de les "recluses o emparedades" que es recloïen en una cel·la dins les ciutats, normalment a tocar amb les muralles d'un convent, per exemple, on només disposaven de dues habitacions: un locutori i un dormitori. Portant una vida aïlla del món dins de mateix món³. Encara que algunes si tenien certs contacte per mitjà de les obres de beneficència que feien.

Però, com tot, amb el pas del temps la jerarquia eclesiàstica va voler regular tot aquest món i controlar-ho, fent que models de vida espiritual, especialment els dels laics, entressin dins de la seva institució. Es va institucionalitzar el monacat femení sota les regles dictades per la jerarquia de l'església catòlica.

➤ OBJECTIUS

Davant aquest treball hem d'establir un objectius definits i concisos per poder intentar arribar a unes conclusions reals. Per aquest motiu s'intenta establir per mitjà de tota la recerca bibliogràfica un inici, on davant de tanta informació s'intentarà agafar un fil conductor. Un camí que ens porta des dels primers segles de la creació de tot un sistema monacal fins a una maduració del mateix, passant per un seguit de canvis i opcions que en un inici ni tan sols es van preveure. Davant de tot això és quan es comença per fer un seguit de preguntes que al llarg de tot el treball et van guiant.

Les grans hipòtesis generals d'aquest treball les podríem englobar en :

- ✓ Que va comportar el moviment de les beguines?

¹ E. Botinas i Montero, J. Cabaleiro i Manzanedo, M.A. Duran i Vinyeta," Les Beguines", Editorial Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2002, p.15

² Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p.54

³ Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 30

- ✓ Fou un moviment revolucionari per reivindicar la posició de les dones dins l'Església?

Davant aquests objectius, una mica genèrics, s'han d'anar acotant les idees per anar aflorant, poc a poc, dins del treball. Això ens porta cap un gran punt d'inflexió que va patir tota la societat, amb l'aparició intramurs i extramurs de l'Església, de tot un seguit de moviments, sorgits de les pròpies bases de l'antiga tradició monàstica que es qüestionen i posen en dubte moltes coses. Com va ser el cas de les beguines, i així ens dóna el camí d'inici per aquest treball.

➤ MARC TEÒRIC

En aquest treball estem intentar esbrinar i concretar un fet molt particular com fou el moviment de les beguines. Però apart de poder estudiar qui foren, que feren i com van viure, per exemple, també hi un altre aspecte molt més genèric que abraça tot el treball. I és el fet que en aquest treball estem parlar sobre temes com ara "fe", "religiositat" o "espiritualitat". Perquè el beguinatge fou un punt més en la inflexió que es va viure cap al segle XII, XIII que va servir per fer trontollar el mateixos ciments de l'Església.

El beguinatge va servir per legitimar l'evangeli de la pobresa i la compassió vers el pròxim. L'Església, per la seva banda, va voler denunciar totes aquestes desviacions doctrinals espirituals que anaven sorgint. Però no va veure la realitat de tota aquesta nova revolució que es va fer dins de la seva mateixa institució. Fou una resposta a la sensació de molts fidels que l'Església s'havia traït a ella mateixa i als seus principis, creant aliances amb el món burgès i noble abans que amb els pobres i desemparats.

El que hem de tenir clar és que l'Església medieval per mitjà del monacat i amb els seus vincles amb el poder polític tenia una gran influència en tot l'Occident europeu. Era una gran institució que monopolitzava tot el coneixement de l'època, controlant-ho tot i exercint un enorme poder a l'ombra⁴. Perquè tot el que passava dins la societat també es reflectia i afectava a l'Església. Això es va veure amb tots els nous corrents i

4 Moreno, V. (07/2010) "Canvis al sí de l'Església medieval: heretges, reformes, universitats i escolàstica" *Revista Sapiens*, Barcelona (article en línia) <http://blogs.sapiens.cat/socialsenxarxa/2010/07/28/canvis-al-si-de-l%E2%80%99esglesia-medieval-heretgies-reformes-universitats-i-escolastica/>

les noves idees en referència a la pobresa i la marginació, que va fer impulsar noves formes d'expressar aquest sentiment religiós.

Es aquí on podem constatar com moltes d'aquestes noves corrents van professar una gran alienació i, alhora, van rebutjar aquesta jerarquia eclesiàstica. Que ja no la consideraven com l'única hereva vàlida per ser la intermediària entre els fidels i Déu. Encara que no tots els nous moviments sorgiren fora del sí de l'Església, molts també van sorgir de dins mateix per demanar una gran renovació.

Amb tot això el que volem és posar el marc teòric per poder acotar la realitat que es vivia i es percebia en l'època que volem estudiar. És vital per un treball donar-li uns marcs de referència concrets i acotats per tal de poder posar en context allò que vols estudiar.

Per això un cop definits aquests límits sota el marc de la història i de la pròpia realitat del seu temps podem intentar endinsar-nos més cap aquest referents històrics com van ser la vida monacal, i aquesta nova espiritualitat que es va anar forjant i on les dones hi van tenir molt a dir. Fins i tot, en els moments de més repressió i de voler contenir el model femení, sota una jerarquia totalment patriarcal, un moviment, essencialment femení, va trobar el seu lloc i espai per, encara que des de la pau i la tranquil·litat, poder deixar el seu llegat filosòfic, literari i de vida pels segles posteriors.

➤ **METODOLOGIA**

En aquest apartat es vol intentar definir i explicar com s'ha fet per poder obtenir totes les dades i com s'han utilitzat els recursos aportats en aquest treball. Per això, per tal de poder analitzar tots els nostres continguts s'ha fet servir la metodologia qualitativa. En aquest cas la tècnica qualitativa ens ha servit per poder recollir dades dins les diferents fonts documentals i poder interpretar els seus continguts.

L'objectiu d'aquest treball era treure a la llum i, en certa manera, mirar de reconstruir un moviment que va aportar unes noves maneres de viure i entendre la religió dins una societat i un moment històric on la religió guiava i dominava la vida de tothom. L'enfocament d'aquest treball s'ha fet d'una manera interdisciplinària, on podem englobar una part d'història, una part de teologia i una part de religió. El fet de poder treballar d'una manera més interdisciplinària ha ajudat a trobar i fixar diferents marcs fonamentals de referència. Per un cantó es va haver de mirar i estudiar dins la literatura amb els escrits i reflexions de les mateixes beguines. Per una altra banda hi ha tota la documentació pròpia de la història mateixa, tant en concret de les beguines

com de temps, espai i marc històric on van viure i on van poder donar els seus models de vida espiritual. Tampoc ens podem oblidar dels referents arribats des de la mateixa arqueologia que ens ubica i ens rescata tots aquells elements materials que ens porten a veure més específicament com va ser la seva realitat física i com realment es va dur a terme tot això des d'una visió més palpable i visible.

MONACAT FEMENÍ A L'EUROPA CRISTIANA

➤ NOVES EXPRESSIONS ESPITIRUALS (S.XI-XIV)

Quan parlem d'Edat Mitjana hem de tenir en compte que no és un període homogeni i fixe. Fou una època amb moltes variacions i amb constant transformació, tant de la societat, l'economia i, molt especialment, de la religió. Per tant, podem veure com des del segle XI fins, més o menys, el segle XIV, a tot Europa és presenta una etapa plena de transformacions a tots els nivells⁵.

Si ens anem al segle XI ens trobarem davant un evident increment demogràfic molt vinculat a les millores en l'àmbit dels conreus, amb noves tècniques i l'augment de la superfície de cultius⁶. L'agricultura era una de les principals activitats i referents econòmics en una època difícil i complexa. Perquè una població més ben alimentada, afavoreix el creixement econòmic i, per tant, el creixement de diferents mercats. La nova revolució agrícola també va afectar a la ramaderia configurant una explosió econòmica que va portar a un desenvolupament de les activitats artesanals i comercials. Com a resultat trobem el naixement de les fires i mercats, fent més fàcil la circulació comercial de productes i de monedes. Tot això va portar a fer un gir dins mateix de la societat, perquè aquesta nova dinamització de la població va afavorir el ressorgiment i la creació de noves ciutats, ens trobarem davant el ressorgiment de la

5 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 17

6 Cuscó, J. "Els beguins, l'heretgia a la Catalunya medieval", Editorial Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2005, p.11

ciutat medieval⁷. Amb tot, sorgeixen unes noves ganes de llibertat de moviments i de circulació de persones, mercaderies però també sorgeixen noves iniciatives i nous estrats socials, com ara els artesans o els mercaders, creant el perfil d'una nova societat dins del món urbà medieval, que es va obrint a la resta del món, amb noves vies comercials i nous intercanvis amb altres cultures.

La societat també es va transformar creant noves divisions i noves jerarquies. Fins aleshores podíem trobar una societat on hi havia tres estaments: clergues, nobles i els treballadors (oratoris, bellatores i laboratores). Però, ara això es va diversificant amb la creació de nous oficis com: ferrers, sabaters, curtidors.... Amb el sorgiment de les ciutats aquesta diversificació cada cop és molt més evident i marcada. Ja ha passat l'època amb una rígida estructura social i econòmica⁸. La vida es torna més confortable i còmoda, convertint-se aquest moment com un període de grans transformacions de les estructures econòmiques i socials a tot Europa⁹.

Aquest creixement i desenvolupament urbà va portar cap a les ciutats tot un seguit de noves experiències religioses que començaven a sorgir en aquella època. Unes experiències donades tant per religiosos com per laics de totes les capes socials. Volien una vida diferent i nova, i dins les ciutats van trobar l'ambient adequat per el creixement i arrelament d'aquestes noves concepcions espirituals. Molt especialment van sorgir un seguit de noves espiritualitats laiques que volien anar molt més enllà del que la jerarquia eclesiàstica donava permís. Volien deixar endarrere tot allò terrenal perquè només tornant a les arrels de la doctrina cristiana i allunyant-se d'allò més terrenal podien retrobar a Déu. En certa manera fou com una rebel·lia contra el poder establert al qual consideraven que s'havia apartat del veritable camí que portava cap el retrobament amb Déu. Consideraven a l'Església una usurpadora per monopolitzar el poder temporal, per això tot el ressorgiment de diferents moviments religiosos agrupaven creients insatisfets que volien tornar cap el veritable cristianisme i millorar a la pròpia Església. Però Roma no està d'acord amb tot això i no vol donar cabuda a nous corrents, que al damunt la qüestionen. A tots aquets nous moviments els agrupava una visió nova sobre l'espiritualitat, i el voler practicar-la sota la fidel mirada cap els evangelis. Com és l'exemple dels nous ordes mendicants de Sant Domènec o els de Sant Francesc. En certa manera foren una resposta a totes les noves corrents considerades heretges. Però també van suposar un cert trencament amb la rigidesa

7 Wade Labarge, M. "La mujer en la Edad Media", Editorial Nerea, San Sebastian, 1988, p. 39

8 Cuscó, J, ..., 2005, p.12

9 Cuscó, J, ..., 2005, p. 15

establerta per la mateixa Església. Dins de tot això les dones van trobar un reducte on poder expressar la seva fe d'una manera molt més senzilla. Acostant-se a tot allò que els ordes mendicants proposaven, com per exemple agafar l'Evangelí com a única regla a seguir dins aquesta nova obertura espiritual.

Per a les dones, laiques, que volien seguir la seva espiritualitat però d'una manera diferent, ara es troben en un ambient no tant hostil. Perquè una de les principals característiques de tots aquests nous moviments de renovació serà la convivència i el respecte entre els dos sexes, fent agafar protagonisme i autoritat a les dones. Un fet que, fins llavors, era inimaginable, on les dones eren considerades tant fisiològica com teològicament molt inferiors als homes. Considerades éssers febles i dèbils, on per culpa de la seva pròpia naturalesa eren el camí cap a la perversió i la luxúria, per tant, eren una greu amenaça per a la salvació de les ànimes¹⁰. Cap al segle XII es pot començar a veure un certa flexibilització cap a les postures misògines. Serà un segle on l'espiritualitat mariana va començar a sorgir, aquest redescobriments de la figura de la Verge Maria, servirà per revitalitzar la dona dins del sí mateix de l'Església, aportant alhora, una feminització del llenguatge religiós. Es comença a veure la maternitat unida a la divinitat, mirant el cos de la dona des d'una nova perspectiva que fins aleshores era menystinguda i apartada. Ens trobarem en certa manera amb una sacralització de tot allò femení, veient la capacitat femenina de la maternitat com una essència de la presència divina de Déu, com amb la Verge Maria. Aquesta sacralització no canviarà les condicions jurídiques de les dones cristianes laiques o religioses, ni moltes de les accions i actituds misògines, però serà un primer pas.

➤ LA DONA DAVANT EL PODER ECLESIASTIC

Al llarg del segle XII, l'Església va instaurar i definir un seguit d'eines per tal de poder controlar i organitzar tots els grups laics dins del dret canònic¹¹. Es va començar a instaurar tot el que seria, posteriorment, les regles i normes a seguir dins seu, com ara, els sagraments, la penitència, la teologia de preparació per tot els nous religiosos amb la creació d'escoles i universitats dedicades aquest propòsit. Però, tot això va fer allunyar a les dones encara més del propi sí de l'Església, les quals no estaven contemplades en tots aquests menesters.

10 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 64

11 M. Echániz, "Las mujeres de la orden militar de Santiago en la Edad Media", Europa Arts Gráficas, Salamanca, 1992, p. 22

Tot això va portar a una evolució dins del monacat i, molt especialment, a l'espiritualitat femenina. Perquè, per una banda veiem com l'Església va voler reforçar les seves estructures internes, on les dones no hi entren, però per una altre cantó hi ha una necessitat espiritual, molt forta, on les dones no volen deixar de dir la seva.

Des dels segles VII i VIII, a França, Bèlgica o Gran Bretanya van aparèixer molts monestirs rurals de comunitats dobles, molts cops governades per una abadessa. Comunitats que eren sostingudes per famílies nobles que consideraven aquests monestirs com institucions influents i prestigioses on les dones que no podien contraure matrimoni trobaven una sortida digne i ajustada al seu nivell social. Moltes dones també van trobar, dins d'aquests monestirs, una possibilitat per poder desenvolupar una vida espiritual i intel·lectual independent i, alhora poder gestionar, per elles mateixes, el patrimoni que tenien. Van arribar ha ostentar un poder econòmic, social i polític que d'una altra forma mai haguessin tingut. Amb tot això, també trobem que les famílies i els monestirs creaven un vincles, perquè el patrimoni monàstic estava directament vinculat amb la família noble que ho havia donat. Molts d'aquests monestirs exercien directament les seves gestions patrimonials i, alhora, de relació amb el seu entorn més immediat, dins la tasca tant evangelitzadora com en les decisions més terrenals.

Per això, des de la jerarquia de l'Església es volia controlar i dominar-ho, perquè en el fons, eren petits reductes que escapaven al seu control. Cap el segle XI, ja es comença a veure com aquest control es va començar a tancar al voltant dels monestirs femenins. Com hem començat dient, aquest control va tenir un efecte directa sobre els monestirs femenins que van passar a estar molt més controlats.

Cada cop els monestirs es van anar tancant dins d'ells mateixos, potenciant l'opció de clausura. La clausura la podem destacar com una característica i especificitat de gènere¹², arribant a convertir-se en un dels més específics diferenciadors dels drets, poders i expectatives del monacat femení, com molt bé ens diu M. Echániz. Ja hem comentat que l'autonomia econòmica, administrativa i espiritual va quedar molt tocades en els monestirs femenins. Això va suposar una reducció dels seus moviments, limitant la seva part evangelitzadora i, per tant, en certa manera de contacte amb el seu entorn d'influència més proper. Hi ha certs contactes a nivell d'altres monestirs femenins però sempre sota vigilància i control. Mica en mica, tot això va portar a que aquests monestirs no fossin tan coneguts ni recolzats a nivell econòmic per la seva comunitat noble de l'entorn. Les abadesses van acabant

12 Echániz, M..., 1992, p. 23

perdent, poc a poc, el seu poder que va passar a la jerarquia episcopal. En molts casos, fins i tot, tenien administradors externs per administrar les seves possessions¹³.

Tots aquests canvis i restriccions el que va comportar fou la proliferació de nous tipus de vocacions religioses que es sortien una mica del model tradicional. Per un cantó trobarem aquelles que van decidir portar una vida dins la pobresa més radical, amb una predicació evangelitzadora no estable en un lloc en concret sinó que s'anava a l'encontre de l'altre, afavorint el pelegrinatge. Aquí també trobarem tots aquells laics que no eren acceptats dins la mateixa jerarquia eclesiàstica però que volien portar, des del seu laïcisme, una vida molt més propera i dedicada a Déu.

Les conseqüències més immediates foren, per un cantó, l'enfortiment de les estructures de l'Església i els seus mecanismes de control, però, per una altra banda, es van trobar davant un moviment que va sorgir en resposta a tot aquest control i encarcament de les institucions eclesiàstiques. Des del laïcisme es volia una nova participació i una reformulació de totes les estructures existents.

Cap el segle XII i XIII, i com a conseqüència de la reforma, i, molt especialment, en aquelles zones més urbanitzades hi haurà una proliferació de nous tipus de vocacions religioses. Les grans característiques seran: l'extrema pobresa, la predicació constant i pelegrina, dins una vida activa. Tot això ens deixa veure com van sorgir i crear noves formes de vida fora de les regles del monacat i, per tant, fora de la jerarquia eclesiàstica. Veurem com són moviments que volen renovar l'esperit monacal i la vida espiritual dels creients. En molts casos podem veure com es van crear hospitals per pelegrins, pobres i malalts, mantinguts tant per religiosos, confraries laiques o laics en solitari.

I dins de tot aquest nou procés de renovació i voler tornar, en certa manera, als mateixos inicis del cristianisme, hem de mirar cap un col·lectiu sempre oblidat i menystingut: les dones¹⁴.

Les dones van cercar la seva alternativa a tot això fora dels claustres, per un cantó podem veure a les Beguines i recluses, a les quals estudiarem i ens referirem més tard en aquest treball. Però, per una altra banda, podem veure com es van crear ordres mixtes, comunitats dobles, on les dones tenien assignades les tasques més contemplatives, dedicades a les oracions diàries perquè la comunitat masculina

13 Echániz, M..., 1992, p. 23

14 Echániz, M..., 1992, p. 24

contribuïa a tenir cobertes les necessitats materials¹⁵. Un exemple d'aquest cas, com ens diu M. Echániz, és el monestir de Fontevrault, fundat per Robert d'Arbrissel cap el 1100 o 1101 a França. Fou un ordre protegit per la noblesa i es va expandir amb molta facilitat cap al segle XII, amb una estructura de comunitat mixtes que estaven sota la regla benedictina. Altres comunitats que també es van crear com a mixtes però que van seguir la regla de Sant Agustí, com la fundada per Norbert de Xanten, creant la de Prémontré al 1120¹⁶.

Un altre exemple el podem trobar a Sempringhan (Anglaterra) fundada per Sant Gilbert cap al 1131, era una comunitat doble amb monjos regulars agustins i monges benedictines. En aquests monestirs també es poden trobar conversos vivint dins seu¹⁷.

Fins i tot, dins l'Orde de Sant Joan de l'Hospital, un orde hospitalari fundat a Jerusalem cap al segle XI en els seus inicis fou mixta, realitzant obres dins dels hospitals sota la vida contemplativa d'un monestir. Aquests tipus d'ordes hospitalaris es van anar difonent cap al segle XII per Anglaterra i per la Corona d'Aragó, i cap al segle XIII arriben a França. Encara que l'orde de Sant Joan, posteriorment es va transformar en un orde militar defensor de Terra Santa.

Si fem una mirada dins l'orde del Císter, gran refent dins dels ordes monacals, podem veure com presenten una relació ambigua amb les comunitats de dones. Encara que encoratjava a les dones a integrar-se i formar part de comunitats per poder dur una vida contemplativa, no mostrava cap interès per introduir-les dins mateix del seu orde i dels seus monestirs. Ja al 1128 el Capítol General de l'Orde va decidir no crear ni cuidar cap nova comunitat de dones, rebutjant la seva protecció pastoral¹⁸.

Cap al segle XIII, davant l'arribada de l'espiritualitat mendicant es va unir la vida apostòlica amb la vida dins del claustre per intentar centrar-ho tot dins la predicació i la pobresa. I, així, podem veure com les opcions mendicants femenines es van presentar d'una manera molt diferent de les masculines. Com ens posa d'exemple M. Echániz, on el mateix Sant Francesc va enviar a Santa Clara a un monestir benedictí de clausura.

15 Echániz, M..., 1992, p. 25

16 Echániz, M..., 1992, p. 25

17 Echániz, M..., 1992, p. 25

18 Echániz, M..., 1992, p. 27

A mode de resum podem dir que durant els segles XII i XIII l'espiritualitat femenina es va poder manifestar de moltes maneres¹⁹:

- Les dones religioses s'havien d'integrar a un monestir, seguint unes normes i regles concretes dictades per l'Església.
- Les dones s'havien d'acollir dins els ordes masculins ja existents perquè els nous tenien moltes reticències a acceptar-les.
- Dins dels monacats van estar controlades per les rames masculines i per la mateixa jerarquia eclesiàstica.
- La clausura va limitar les esferes del poder econòmic, espiritual, cultural i polític en els monestirs femenins que els va deixar a expenses d'una gran dependència de les dots monàstiques, i fent que algunes no poguessin entrar a formar part d'un monestir.

➤ LA DONA I EL MONACAT

Dins la història medieval de tot Europa el monacat femení ha quedat eclipsat per l'interès general suscitat per les grans comunitats religioses masculines. Però, tot i la seva gran importància i vigència dins dels estudis medievals, hem de tenir en compte com la vida religiosa femenina serà una finestra oberta a poder entendre des d'una nova visió la vida de la dona en l'Edat Mitjana.

Una carrera, una vocació, un refugi o una presó, tot això podien ser els monestirs medievals per a les dones. Però, anem a pams, perquè la imatge del monacat femení, encara que el trobem en la literatura o dins l'art, és escàs, perquè és un tema complexa i molt més extens del que es creia fins fa ben poc.

L'espiritualitat femenina, i la pròpia dona, durant l'edat mitjana, no es va començar a valorar i ha estudiar d'un manera separada del monacat masculí fins no fa tant. I això fou així per la pròpia idiosincràsia dels monestirs femenins com per la pròpia espiritualitat femenina, que s'ha d'observar i estudiar com un fenomen religiós propi.

19 Echániz,...., 1992, pg. 29

Durant l'edat mitjana la dona era un problema per la pròpia Església. La dona era considerada amb dues versions: la de la Verge Maria, contra Eva, la temptadora, com ens comenta K. Stöber.²⁰ La dona havia de demostrar la seva submissió davant l'home. Ens trobem, com ens diu Stöber, que cap a la segona meitat del Segle XIII sorgirà els escrits de Sant Tomàs d'Aquino on considera que la superioritat masculina davant la dona era una evidència irrefutable, i havien de sotmetre's a l'autoritat sacerdotal, en el cas de les monges. Segons el mateix Sant Tomàs "les dones no podien tenir el poder de la gràcia enviada per Déu"²¹. Per tant, veiem que davant aquesta visió tant patriarcal, fins i tot, dins del món religiós, la dona era vista com un problema més a solucionar.

Amb tot això: Quines opcions podia tenir la dona medieval? Doncs el convent o el matrimoni. Però, el convent no sempre seria una opció dolenta. També podia ser una manera per escapar-se d'un matrimoni de conveniència, i el convent podia oferir educació, estudis, alimentació regular i seguretat davant un món tant masculí. Podem veure que anar a un convent podia ser una mena de fer una carrera prou respectable. Ara bé, davant de tot això també hi ha la vessant on molts cops aquesta entrada al convent era obligada. Perquè durant molts segles era una opció per deslliurar-se de les noies no desitjades, dones inconvenients, filles d'enemics, o, fins i tot, per les famílies nobles era una manera de tenir cert poder sobre un monestir al oferir les seves filles, moltes ja des de el seu naixement. Perquè les monges, al entrar dins dels convents eren com les núvies, amb un ritual propi i amb una dot (diners, terres o propietats) que passaven a formar part del monestir i de la comunitat²². Amb això, podem veure que les noies riques i de famílies nobles tenien més possibilitats alhora d'entrar en un bon monestir. Encara que també hi ha monestirs per a les classes no tant benestants.

Molts cops podien ser monestir dobles: masculins i femenins i on l'abadessa era l'encarregada del seu funcionament. Cap al segle XI les dones depenien de la presència dels homes en els convents, per exemple per dir missa. Llavors eren

20 Stöber, K. (2013), "El monacat femení a l'època medieval" *Monestirs i territori*, Banyoles (Universitat de Lleida), 2013, p. 41 (recurs en línia)

<file:///C:/Users/Olga/Downloads/Dialnet-EIMonacatFemeniALepocaMedieval-5180338.pdf>

21 Stöber, K., ..., 2013, p. 41 (recurs en línia)

22 Stöber, K., ..., 2013, p. 43 (recurs en línia)

<file:///C:/Users/Olga/Downloads/Dialnet-EIMonacatFemeniALepocaMedieval-5180338.pdf>

sotmeses a la supervisió dels fundadors del monestir o als que eren designats. Com és conegut les primeres comunitats varen seguir, de la mateixa manera que les comunitats masculines, la regla de sant Benet de Núrsia (segle VI). Cap a la segona meitat del segle XI amb l'arribada de la nova reforma benedictina, d'on va sorgir l'Orde de Cluny, veiem una nova opció perquè altres ordes religiosos masculins poguessin formar les seves branques femenines²³.

Cap el segle XII serà quan van apareixent nous monestirs per a dones i ordes específics per aquestes, i pensats per a les necessitats pròpies de la religiositat femenina. Perquè al segle XIII és on podem veure tot un canvi radical dins del món dels monestirs amb l'arribada dels ordes mendicants²⁴. Aquests porten unes noves idees, totalment reformistes, que volen fer un gir total a la vida religiosa i a la pròpia jerarquia de l'Església, com ja s'ha comentat anteriorment.

Tot això va cridar l'atenció de la població femenina europea, que volia viure la seva fe amb un contacte més directa amb la gent, per portar l'evangeli a tothom. Per a la dona això va ser més complicat perquè no podia portar una vida religiosa oberta i lliure.

Tot el que tenia a veure amb la vida monàstica estava totalment regulat, amb un horari estricta i molt concret. Que englobava els estudis, el tipus de menjar i les hores dels àpats. Fins i tot, la seva vestimenta i les visites exteriors. La regla més famosa i més seguida des dels inicis del monacat fou l'escripta per Sant Benet al segle VI, encara que fou escrita per homes, també es va adaptar al monacat femení. Posteriorment també ens podem trobar algunes escrites expressament per a les dones. Una de les primeres regles escrites per a dones que es té constància, com ens comenta K. Stöber, fou la que va donar Santa Clara²⁵. Una de les seves principals indicacions és sobre la clausura de les monges, i també sobre la importància de la humilitat.

Però, tot això, l'Església sempre ho va mirar amb molt de recel. De fet tota iniciativa que venia de les dones era vista amb molt de recel. Dins dels monestirs podem trobar abadesses poderoses amb educació i estudis que poden ser potencialment vistes com a molt perilloses. Sent aquest un dels principals obstacles que sempre van haver de superar les dones i, per això, es van veure obligades a sotmetre's a la jerarquia i obediència eclesiàstica sinó volien tenir problemes.

23 Stöber, K., ..., 2013, p. 44 (recurs en línia)

24 Stöber, K., ..., 2013, p. 45 (recurs en línia)

25 Stöber, K., ..., 2013, p. 45 (recurs en línia)

Quan una dona volia ingressar en un monestir i entrar en clausura és feia un ritual que simbolitzava casar-se amb Crist. La futura monja havia de renunciar a la seva família, amics i a tot allò que representes a la seva vida anterior dins del món mundà. Per entrar ara, a un món totalment espiritual²⁶. Es canviava de vestits, acceptant els hàbits de monja propis de la nova comunitat, es tallava els cabells i se'ls cobria. Representava com una mort, deixant endarrere tot el món mundà fins llavors conegut per renéixer dins del nou món on tot lo terrenal ja no tenia valor perquè ara s'havia de preparar per anar a l'encontre de Crist. Un procés de preparació que durava un any i al final del qual deixava de ser novícia per passar a ser monja. En aquest punt era on havien d'acceptar els tres vots monàstics: castedat, obediència i pobresa²⁷.

L'essència mateixa de la vida dins dels monestirs era la famosa combinació "ora et labora". Que es feia per mitjà de la oració i meditació combinat amb el treball manual, que podien ser fer feines al jardí, a l'scriptorium, o diferents feines dins del monestir, com ara la cura dels malalts. Però aquestes comunitats no eren comunitats aïllades del seu entorn, en moltes ocasions jugaven un paper fonamental dins seva comunitat més propera. Aquest contacte no es feia d'una manera directa, aquest contacte es feia per mitjà de l'abadessa, la infermera o, fins i tot, la mestra de novícies, per exemple²⁸. Perquè un dels aspectes importants dels monestirs era la seva funció caritativa, ajudant als malalts, als pobres i als orfes, també donaven allotjament i ajuda als viatgers i visitants. No podem descuidar la funció d'ensenyament que donaven als nens i nenes de la comunitat, o el gran paper de les abadesses dins la mateixa política regional, com a membres poderosos i les quals governaven i dirigien les seves pròpies terres i propietats monacals. Elles tenien contacte amb els fundadors, patrocinadors, beneficiaris o amb la família, tant per tema de negocis com per ser les encarregades de vetllar per les seves ànimes, per mitjà de les oracions²⁹. Per això, estem veient com hi ha una interrelació entre els dos mons: el laic i el religiós que van creant una xarxa de contactes i de interrelació constant i amb una vinculació total. Per exemple, moltes famílies nobles foren grans beneficiaris d'algun monestir en concret a canvis de que vetllessin i resessin per les ànimes d'aquesta família.

26 Stöber, K., ..., 2013, p. 43 (recurs en línia)

27 Stöber, K., ..., 2013, p. 46 (recurs en línia)

28 Stöber, K., ..., 2013, p. 48 (recurs en línia)

<file:///C:/Users/Olga/Downloads/Dialnet-EIMonacatFemeniALepocaMedieval-5180338.pdf>

29 Stöber, K., ..., 2013, p. 45 (recurs en línia)

<file:///C:/Users/Olga/Downloads/Dialnet-EIMonacatFemeniALepocaMedieval-5180338.pdf>

Amb tot, aquestes comunitats religioses femenines depenien en molts aspectes dels homes: el capellà que deia la missa, les autoritats eclesiàstiques que les dirigien en els assumptes espiritual però també en els jurídics, per exemple. I, per tant, en molts aspectes no eren lliures del tot i estaven sotmeses, un cop més, al domini i a la obediència del patriarcat medieval. Ara no podem oblidar que els monacats van aportar una gran contribució religiosa, cultural, social, econòmica i, fins i tot, política dins l'Europa Medieval.

➤ INICIS DELS MONESTIRS FEMENINS ALS COMTATS CATALANS (S. XI-XIV)

Als Comtats Catalans entre els segles IX i XI ja trobem, encara que no masses si ho comparem amb els monestirs masculins, alguns de només femenins, com ara el de Sant Joan de les Abadesses, prop de Ripoll i el de Sant Pere de les Puel·les a Barcelona³⁰. La presència femenina a les nostres contrades va ser molt representativa. Per aquest motiu farem una breu pinzellada aquesta realitat força important i interessant dins a casa nostra.

A Catalunya les primeres zones eremítiques es situen cap a la zona dels Pirineus: Vall d'Aran, Ribagorça i Pallars³¹. Uns monestirs lligats a l'orde dels benedictins, com per exemple l'antic cenobi de Sant Sadurní de Tavèrnoles. Però serà sobretot a la Catalunya Nova, amb les valls del Riucorb i a la Segarra, on l'eremitisme contemplatiu donarà lloc a tota una xarxa de monestirs cistercencs femenins: Vallbona, Vallsanta, Tallat, la Bovera³²... Veiem com serà l'orde del Císter qui va començar a reconduir totes les opcions de l'eremitisme.

Al llarg del segle XII es van anar afegint cada cop més monestirs, com ara: Maria de Valldemaria (Maçanet de la Selva), Sant Feliu de Cadins (Cabanes), Santa Maria de Vallverd (Tragó de la Noguera), Santa Maria de les Franqueses (Balaguer)...entre molts d'altres. Al moment d'entrar a formar part de l'Orde també moltes famílies nobles van contribuir i ajudar en la formació i consolidació d'aquests monestirs.

30 E. Albertí, " Catalanes medievals, vint-i-quatre històries femenines de l'edat mitjana", Albertí Editors SL, Barcelona, 2012, p. 29

31Obiols, M, *De l'eremitisme al Císter: espais d'espiritualitat de les dones a Catalunya*, Institut Català de les Dones, "Moments històrics de les dones a Catalunya", p. 42
http://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/docs/publicacions_moments_historics.pdf

32Obiols, M, *De l'eremitisme al Císter: espais d'espiritualitat de les dones a Catalunya*, Institut Català de les Dones, "Moments històrics de les dones a Catalunya", p. 42 (recurs en línia)
http://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/docs/publicacions_moments_historics.pdf

La incorporació de monestirs cistercencs femenins a Catalunya vingué per dues cases mares: una fou el monestir de Nonenque que va fundar el monestir de Vall de Maria a Maçanet de la Selva i l'altra fou el de Santa Maria de la Caridad de Tulebras (Merindad de Tudela a Navarra) que va fundar el monestir de Santa Maria de Vallbona³³. Els monestirs femenins de dones cistercenques van tenir com a casa mare femenina, el monestir de Tart l'Abbaye, a Langres (Borgonya), encara que depenien de Fontfroide i Grandseve. Ara com a gran casa mare de tots, tant els femenins i masculins, depenien de Citeaux i Clairvaux.

Com hem comentat, a la primera meitat del segle X trobarem pocs monestirs femenins. Alguns dels exemples més significatius seran: Sant Joan de les Abadesses, Sant Pere de Burgal i Sant Pere de les Puel·les, com ens cometa K. Stöber³⁴. Aquí no estan contades les comunitats no-formals de les dones religioses, com ara les Beguines.

Aquests monestirs foren fundats i mantinguts per la pròpia casa reial i per l'alta noblesa. Un gran exemple el trobem en el monestir de Sant Joan de les Abadesses, fundat el 884 per Guifré, comte de Cerdanya, Urgell, Osona, Barcelona i Girona. Fou la primera comunitat femenina i de benedictines dels comtats catalans. Fins i tot, va lliurar la seva filla Emma al monestir, convertint-se en abadessa³⁵. La qual va inspirar l'esperit de pregària i treball, convertint el seu mandat en el període de més esplendor del monestir i quan es van incrementar més les seves possessions. A la seva mort la van succeir quatre abadesses més: Adelaida (949–955), Ranlo (955–962), Fredeburga (962-996) i Ingilberga (996–1017). Serà durant aquesta darrera abadessa, filla natural del comte Oliva Cabreta, que es comencen a difondre rumors sobre la vida poc exemplar d'aquesta comunitat. La veritat és que el comte de Besalú, Bernat Tallafero, germanastra d'Ingilberga, volia des de feia temps ampliar les seves possessions territorials i volia apoderar-se del monestir. Arran de les seves acusacions es va ordenar la dissolució de la comunitat. Sigui com sigui, el 1017 el monestir va quedar extingit i la comunitat es va veure obligada a dispersar-se³⁶.

Dins dels monestirs també hi havia documentació sobre la vida diària: ordenacions, regles, constitucions.... creant uns espais i un ordre. Agrupant i formant uns llocs de

33 Cruzado, A. (29 de juny de 2008) "El convent de Santa Maria de Vall de Maria" *Taller d'història*, Maçanet de la Selva, p. 11 (article en línia) <http://www.portalgironi.cat/documents/valldemaria.pdf>

34 Stöber, K., ..., 2013, p. 43 (recurs en línia)

35 Albertí, E, ..., 2012, p. 24

36 Albertí, E, ..., 2012, p. 33

comunicació entre la seva comunitat i això, és el que veiem amb l'exemple següent: Santa Agnès de Peranda (Assís XIII – Barcelona 1281) fundadora conjuntament amb Santa Clara de la primera comunitat de Clarissa a Barcelona, i fou la seva primera abadessa. Serà la portadora d'un nou inici dins la recerca personal de la creació d'una nova religiositat: l'espiritualitat mendicant. Sota el guiatge de Santa Agnès el monestir va anar configurant el que acabaria sent el seu tarannà i vida en comunitat. Va voler reglamentar la vida en comunitat dins del monestir de Sant Antoni de Barcelona. Per aquest motiu va ordenar que tots els beneficiaris deurien obediència a l'abadessa i com s'havien de celebrar els oficis divins, tant en els aspectes més formals com en els rituals.

En l'Europa del segle XIII, l'escriptura d'Agnès va definir un moment molt concret, el de l'autoritat de les grans abadesses, que administraven tots els monestirs i el seu entorn. L'abadessa seria la mare espiritual del monestir i el seu poder afecta a la seva comunitat, les possessions de la mateixa i a tots els seus beneficiaris. Unint les necessitats i les possessions més terrenals amb la part i l'essència més divina i espiritual de la seva gestió.

Amb aquests exemples el que estem veient és com els diferents Comtes Catalans, també van afavorint la creació d'aquest nous complexes a mesura que van reconquerint terres i possessions. Unit la fundació dels ordes que anaven arribant amb llegendes fundacionals de les mateixes. Un exemple molt clar serà el de les clarisses que com diu la seva llegenda fundacional: “ dues deixebles i familiars de Santa Agnès i Clara van arribar a Barcelona amb una barca sense rem ni veles”. Però amb la seva arribada i l'arrelament de les ensenyances de Santa Clara, va ser possible aglutinar aquelles dones, que pels vols del 1230 vivien fora del marc reglat de l'Església, i que van trobar en elles un model de pobresa i virtut a seguir. Aquesta llegenda fundacional i les característiques pròpies dels seus monestirs van fer molt popular aquest orde, fent que cada cop la seva expansió anés avançant per tot el territori. Com veiem en les dates de la fundacions d'algunes comunitats: a Lleida al 1240, a Tarragona al 1248 o a Montblanc al 1296.

Un dels altre referents de monestirs de monges serà el de St. Pere de les Puel·les de Barcelona, ja existent des del 945. Fa més de mil anys des de la seva fundació, per això és el monestir femení, avui en dia, en actiu més antic de Catalunya³⁷. Estem

³⁷Museu d'Història de Catalunya, *Sant Pere de les Puel·les: història d'un monestir i d'una comunitat femenina*, (recurs en línia), Dossier de Premsa, Barcelona <file:///C:/Users/Olga/Downloads/St.%20Pere%20de%20les%20Puel%20les%20hist%C3%B2ria%20d'un%20monestir%20i%20d'una%20comunitat%20femenina.pdf>

davant un llinatge femení dels més antics dins del monaquisme femení europeu. Aquest monestir és el testimoni d'institucionalització de la vida religiosa femenina dins dels comtats catalans. La comunitat ha viscut sempre sota la Regla de Sant Benet. Fou creat a la primera meitat del segle X per voluntat dels comtes Sunyer i Riquilda, els quals van donar la seva filla Adelaida a la comunitat. Un monestir que el trobem fora muralles però a prop de la via Francisca i el rec comtal. La comunitat viu, tal i com dicta la seva regla, sota l'evangeli de Jesús però centrades en la pregària. Una pregària litúrgica o en comunitat que es contempla la paraula de Déu, des de l'àmbit d'allò privat. A part de l'oració hi ha el treball, sota una vida de fraternitat i d'acolliment.

Estem veient com els monestirs van ser la conseqüència d'una necessitat religiosa, però també, foren vitals per l'organització i distribució administrativa d'un territori. Els grans referents seran els monestirs de Ripoll, Sant Joan de les Abadesses o de Camprodon que estaven directament vinculats amb les cases comtals d'Urgell, Barcelona... fins i tot, amb els reis francs. Les abadies benedictines va influir decisivament en el govern i el control del territori de Catalunya cap a l'any 1000, depenent, primer dels propis reis francs, com posteriorment dels comtes del país. Veient com els monestirs van néixer amb una clara voluntat religiosa però on els comtes catalans van trobar el perfecte aliat per ser, també, importants institucions administratives del territori, i grans focus difusors de la cultura i la història del nostre País. I on moltes dones van trobar el seu refugi però també l'indret adequat per poder deixar la seva empremta dins la història catalana.

LES BEGUINES

De les beguines podem començar dient que va ser un moviment espiritual femení que va sorgir cap al segle XII, molt heterogeni, on trobarem dones vivint soles o en comunitat, per exemple. Però, presenten una cosa en comú: la seva manera de viure la religiositat, des de la llibertat individual, sense obligacions ni dins de cap orde religiós, i, sobretot, amb un estret contacte amb la societat urbana on estan vivint. Podem dir d'un mode més planer que era com un "voler anar per lliure"

Però, en el fons: qui eren les beguines? Dones sense un lloc concret dins la societat que van crear un moviment totalment desorganitzat i erràtic?

Si entrem una mica més a fons, potser ens sorprenem. Perquè quan vas estudiant i llegint més sobre les beguines vas veient com arreu d'Europa aquest fet segueix un patró de similituds i característiques que ens fa pensar realment amb un moviment totalment articulat. Per això començarem per anar cap els seus inicis, a veure que ens diuen.

➤ PRIMERS PASSOS

Si volem cercar un punt d'unió o més ben dit, el punt inicial, la font d'on va emanar en certa manera aquest moviment tenim que anar cap un punt geogràfic: el triangle de Flandes- Brabant- Renània. I des d'aquí es va anar estenen cap el nord i alhora cap el sud d'Europa³⁸. Encara que a cada país van agafar les característiques pròpies i concretes de la seva idiosincràsia, era una readaptació d'una norma global a cada especificitat³⁹. Això sí, sense perdre l'essència comuna.

Aquest és el punt inicial i el podem centrar dins la diòcesi de Lieja cap a finals del segle XII, on un grup de "dones santes" vivien de manera individual dins unes cel·les per tal de poder viure en total llibertat la seva pròpia espiritualitat, però alhora ho combinaven amb treballs manuals⁴⁰. Mica en mica, aquesta manera concreta de voler manifestar i viure la seva fe es va anar escampant per tot el nord de França, Flandes, Alemanya i després cap a l'Europa més mediterrània⁴¹.

El nom que es va donar de "beguines" també crea certa confusió, perquè en molta de la documentació consultada de l'època no sempre se les anomenava com a "beguines" perquè en aquell temps també trobem a les "terciàries" un col·lectiu de dones que podem considerar que feien unes feines i activitats semblants a les beguines, encara que les terciàries a diferència ho feien tot dins una comunitat institucionalitzada. Llavors veiem que tant se les anomenava "beguines" com "sor" o "beguines de la Tercera Regla"⁴². Aquesta confusió la podem trobar en el nom o la manera d'anomenar-les perquè les seves vides foren bastant diferents. El moviment de les

38 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 28

39 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 29

40 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 30

41 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 30

42 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 27

beguines no fou un moviment estricte i seguint un rol molt concret, perquè hi ha una gran pluralitat d'opcions i de tolerància en la manera de fer. El que sí té un lloc molt destacat fou la gran defensa al retorn més pur i estricte dels evangelis, voler tornar a la seva lectura directa i anar a la font del cristianisme més pur. Agafant l'exemple de la vida de Crist com el model a seguir i a voler aspirar. Segons J. Cuscó i Clarasó moltes van ser seguidores de l'Evangelí de Maria i d'altres apòcrifs, com l'evangelí de Maria Magdalena⁴³. També ens comenta la seva gran tasca educadora, especialment de les nenes òrfenes, per ensenyar a llegir i escriure⁴⁴. És evident que les dones van dur fins bastant al límit portar una vida envers la pobresa però tot dins una nova renovació espiritual⁴⁵. Les beguines no van estar jeràrquicament organitzades, i per mitjà de les diverses opcions de vida es pot anar descobrint els seus ideals religiosos i social, ja es tractés d'una vida dins una comunitat femenina oberta, una vida en solitud o activitats en comunitats mixtes⁴⁶. De la mateixa manera moltes es van dedicar a la vida totalment contemplativa, altres a una vida dedicada a l'educació, als malalts o, fins i tot, participant de les diferents activitats dins de les ciutats on residien.

Les beguines es van presentar com una opció nova i molt atractiva cap a les dones medievals. Fou una alternativa a una vida dins d'un claustre amb l'obligació de seguir una regla i uns vots molt rígids. L'originalitat de les beguines la trobem perquè aquestes dones mai van ser monges, ni van viure dins un ambient de claustre total, seguint una regla concreta i fixe. Les seves comunitats es van situar dins del mateix àmbit urbà, i es van autofinançar amb el seu propi treball, encara que molts cops també rebien diferents ajuts per part de donacions dels seus beneficiaris. Tampoc ho podem veure com una simple reacció contra els ordes monacals.

Per tant, estem veient que ens trobem dins una realitat totalment social i força interessant. Perquè foren un repulsiu, com ens comenta J. Cuscó i Clarasó, com una revolució dins una època on la jerarquia i la teologia eclesiàstica miraven a la dona des d'una visió de menyspreu i d'oblit⁴⁷. Les seves pròpies obres teòriques i pràctiques van tenir molta repercussió dins la mística occidental.

Amb tot el que estem veiem podríem afirmar que el beguinatge fou una resposta a la demanda dels laics que cercaven que el "clergat " també mirés cap els pobres i fessin

43 Cuscó, J, ..., 2005, p. 61

44 Cuscó, J, ..., 2005, p. 61

45 Cuscó, J, ..., 2005, p. 62

46 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. pg.27

47 Cuscó, J, ..., 2005, p. 16

les funcions pastorals properes d'aquests. El que en el fons es volia era que allò que es predicava i es llegia en les escriptures sobre la pobresa i Crist es pogués dur a la pràctica, seguint un model de vida semblant. Era una època que es volia tenir accés a les escriptures però que no tothom podia accedir-hi o entendre-ho, per tant, es van trobar amb unes mitjanceres que van iniciar un camí que l'Església no va saber o voler omplir. I molt especialment la major demanda social era justament la gran necessitat d'assistència. Per això aquestes comunitats van tenir un gran èxit, perquè van omplir un buit molt important.

Per això, quan mirem els diferents textos i llibres veiem una confluència comuna en la manera de pensar, actuar i viure. Podem veure un concepte molt femení dins del rol que volen donar a la seva vida dins la fe. Volien deixar de banda la visió, fins llavors donada, tant androcèntrica de la divinitat. És un voler aixecar la mirada cap a Déu però des de la vessant femenina, i sense sentir por ni vergonya per dir-ho i fer-ho, sentir-se segura i feliç per voler mirar a Déu amb la mirada d'una dona. Volen canviar la relació que es donava de Déu vers les dones, i fer ressorgir la figura femenina dins la divinitat per mitjà de la figura de Maria⁴⁸, que fa donar més humanitat a Crist. Això ens porta cap una certa "feminització" de l'Església i del seu llenguatge. Ja no s'amaga tant a la dona i es potencia la seva maternitat, i tots els aspectes sobre aquesta, però sempre relacionada amb la maternitat de la Verge Maria. Podem dir que es popularitza la imatge femenina i maternal que reflecteix un progressiu respecte dels homes vers les dones⁴⁹. Encara quedava molt camí per recórrer però aquest petit canvi serà un punt d'inflexió, entre altres factors, que van ser aprofitats per algunes per dur a terme els moviments de renovació espirituals que trobarem en aquesta època. Un exemple clar és el que estem intentant estudiar en aquest treball: les beguines.

Per tant, veiem com foren unes dones que varen voler dedicar la seva vida completa a Déu per mitjà de la contemplació i a la seva pròpia essència divina que portaven dins seu. Era una experiència totalment interna. Fou un exercici espiritual totalment nou i sorgit des de l'amor i no de la por cap a Déu. I tot fet des de l'exaltació de la diferència sexual, sense amagar-se de ser dona ni demanar perdó per ser-ho.

➤ UN NOU DESPERTAR DINS EL MISTISCISME

48 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 23

49 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 24

Tot el que estem explicant i comentant sobre aquesta nova visió que algunes dones van tenir i van voler viure, ens porta cap una nova realitat i, sobretot, cap a una aproximació cap a Déu d'una manera totalment nova i diferents pel que en aquella època es tenia. Uns segles on, sobretot, a Déu se'l temia. Es creia amb l'arribada de la fi del món i del judici final sempre vist amb por i angoixa. Però les Beguines volen presentar una nova cara de Déu, potser molt més propera a la que podem tenir, fins i tot, avui en dia. Un Déu ple d'amor i no de venjança ni fúria cap als homes, encara que no segueixin massa rectes pel camí dictat, els pecadors també són fills de Déu. Per tant, es vol tornar a l'essència dels propis evangelis on Jesús es presenta com un Déu Pare ple d'amor cap a la humanitat. Es vol transmetre un nou missatge, que és justament el que Jesús va voler donar amb la seva predicació: Déu és amor i Caritat. Aquest amor i harmonia és justament el que les beguines volen donar i transmetre, d'aquí la seva innovació i originalitat, el voler tornar a l'essència mateix dels primers evangelis, a l'amor a un mateix i al pròxim. Volien per mitjà seu ser el canal de transmissió del poder i l'amor de Déu, amb l'ajut incondicional de l'Esperit Sant. Una altre de les seves gran incorporacions fou el voler transmetre aquest missatge d'una manera entenedora i comprensiva, i, que així fos més fàcil en arribar a tothom. I, com ho van fer tot això? Doncs fent servir les llengües vernacles, les llengües maternes de cada lloc per escriure i poder arribar directament aquells a qui volien predicar: el poble. Això va portar a una gran difusió de totes les seves predicacions i escrits⁵⁰.

La seva base doctrinal la podem trobar dins l'espiritualitat agustiniana, que la van anar modelant i transformant⁵¹, conjuntament amb el corrent cistercenc on també van beure de les seves fonts. Donant uns escrits amb una concepció teològica totalment nova fins al moment, que feia que pogués arribar molt més lluny i fos molt més profunda i entesa per tothom. Sempre cercant aquest profund amor que donarà força a l'ànima per moure's i actuar, pensant sempre amb el pròxim. Les beguines s'uneixen per amor i des de l'amor amb Déu per això es poden donar als demes, i així poder-se unir més a Déu, per poder estar dins de cadascun dels homes i dones d'aquest món. Estem veient com l'espiritualitat ve del nostre propi jo, ja no s'ha d'anar a cercar fora quelcom que podem trobar dins nostre i que és un dels grans regals que ens ha donat Déu: la nostra ànima, una part i essència mateixa de Déu. I des d'aquesta ànima és on trobarem la llum i la intel·ligència per poder conèixer millor a Déu i poder cercar els camins que ens acosten a Ell. Per tant, són unes vivències profundament interiors d'un mateix, on les vies d'expressió de les mateixes es fa per mitjà del propi cos, creant

50 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 48

51 Cuscó, J, ..., 2005, p. 28

nous codis de llenguatge per poder ser transmesos i per això es fan servir les llengües maternes per poder ser explicats i entesos en tota la seva globalització i veure'ls amb una total claredat i precisió. El llatí era una llengua externa, que no convidava anar cap a l'interior de cadascú, ni podia transmetre cap sentiment. Al fer servir el llenguatge de les llengües vulgars ho van fer fent servir les noves formes literàries de la creació cortesana⁵². Seran escrits expressats des de la subjectivitat femenina, posats en primera persona i en llengua materna, amb una literatura nova i original en la transmissió de nous conceptes, però també, en la manera d'utilitzar el llenguatge en la forma. El que volien era transmetre la seva pròpia experiència espiritual d'una manera íntima i molt personal. Van ser capaces de posar veu a les seves pròpies experiències, d'una manera molt lliure i femenina. Es volien fondre amb Déu sense necessitat de cap mediador i això era possible per la relació directa amb l'Esperit Sant⁵³. Amb la utilització de les llengües maternes van trobar la forma ideal per poder transmetre totes aquestes vivències.

Aquesta espiritualitat no vol anul·lar el seu cos, sinó que serà el camí utilitzat per trobar el contacte amb Déu i amb els altres, per això cerquen els malalts, els desvalguts, els moribunds...,és a dir, tots aquells que sofreixen.

Amb aquesta voluntat de controlar el cos van agafar l'opció personal de la castedat. Amb el control del seu propi cos van poder allunyar-se del control sexual masculí, alliberant-se del poder que la societat patriarcal exercia sobre les dones. No volien seguir el model imposat i amb la instrumentalització que es feia del cos femení per mitjà de la maternitat.

Però tant, la seva forma d'escriure, la llengua utilitzada, i la forma com era transmès el seu missatge podem veure com el llenguatge i la seva expressió trenca amb allò establert per la pròpia Església. L'amor entra a formar part de l'essència mateixa del missatge, i, en certa manera, el podríem associar a l'amor cortès que podem trobar en moltes corts de l'època⁵⁴.

Les beguines parlaven de vivències pròpies, amb un llenguatge entenedor i que sorgia del seu propi interior, unint exterior i interior per mitjà de l'amor, creant un espai únic, simbòlic, personal però que van voler compartir amb el seu món exterior. Un joc d'equilibris perfectament narrat. Amb un estil directe i sense reserves, i per damunt de tot: femení.

52 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 47

53 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 38

54 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 47

Abans hem comentat sobre la seva influència dins la literatura religiosa, dins mateix de la mística religiosa. Per tant, veiem que fou un moviment amb una certa emancipació intel·lectual femení, d'aquí la seva singularitat. Als seus inicis la gran influència, ja hem vist que fou més cap el nord d'Europa però cap el segle XV aquest pol d'influència es desplaça clarament cap a la zona mediterrània. Tanmateix serà justament a partir del segle XV que ja començarà la davallada i, mica en mica, es van anar recloent més dins dels seus propis murs⁵⁵.

Però, què foren i que representaren les seves obres místiques?

Les obres místiques que ens han arribat de les beguines són una gran herència que no podem deixar en l'oblit, i fou un moviment d'una total emancipació intel·lectual femení que va durar força temps, fins ben entrat el segle XVIII⁵⁶, encara que a partir del segle XV es queda més reclòs dins dels monestirs. Serà un gran moviment espiritual centrat entre els segles XII i XIV que presenta un aire totalment renovador dins del sí del cristianisme. El gran centre d'irradiació de les místiques fou des dels Països Baixos cap a Alemanya i al nord de França⁵⁷.

D'aquestes obres que ens han arribat podem veure una espiritualitat original i singular, sorgida de la pròpia experiència de cercar el contacte més directa amb Déu⁵⁸. Aquesta nova mística ens dóna una nova visió de Déu, una visió que sorgeix des de l'amor. Però un amor a Déu perquè ell és amor, però també cercant l'amor a la pobresa, a la soledat i a la pregària. Amb tot això s'accentua una interiorització del fet religiós però ara aportada i feta per laics.

Dins d'aquesta mística podem parlar de personalitats com ara: Matilde de Magdeburg, Dorotea de Montau, Hadewijch d'Anvers o Margarida Porete. Als Comtats Catalans també en trobem però parlarem d'elles en un altre apartat.

En els seus escrits fan servir molts dels recursos que trobem dins la literatura de l'amor cortès i que ara es traspassen cap un altre món, que en un principi sembla que hagi d'estar molt o del tot allunyats. Però ho presenten com una recerca i vivència des de la plenitud de l'encontre amb Déu. Aquest apropament cap a Déu es fa des de la pobresa, la humilitat i l'amor a l'altre.

55 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 67

56 Cuscó Cuscó, J, ..., 2005, p. 69

57 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 38

58 Cuscó, J, ..., 2005, p. 69

Són uns escrits fets per mitjà de la revelació espiritual que ve directa de Déu. Perquè el tret en comú entre totes serà la manera com busquen aquesta unió amb Déu però des de la seva pròpia espiritualitat individual. Ara la relació que es té amb Déu és exclusiva i única de cadascú, és un contacte directa però íntim. Per mitjà de les llengües vulgars voldran justament, aprofundir més en aquesta relació i en aquest contacte. Uneixen teologia, metafísica amb tot un seguit de noves formes literàries⁵⁹. Serà una gran revolució que va permetre fer accessible el coneixement dels textos sagrats als laics, amb uns grans coneixements teològics que els van fer arribar a tothom per mitjà de les seves predicacions, traduccions i escrits.

Les beguines van trencar el monopoli que tenia l'Església en la predicació de la paraula de Déu⁶⁰.

Si entrem dins dels escrits de Matilde de Magdeburg (1207-1282) veurem com fa, primer que tot, una gran crítica a la pròpia Església amb la gran decadència que tenien els clergues. Veiem com expressa d'una manera totalment lliure les seves opinions, cosa que no va caure massa bé, però està convençuda que ha d'intentar poder fer un crit d'atenció per renovar a l'Església, perquè tot això, com ella mateix diu "sorgeix del mateix cor de Déu"⁶¹, i ella és el seu missatge escollit per donar forma a les paraules. També ens diu com l'ànima és l'ésser original i està unida a Déu, perquè l'ànima es separa del cos amb tota la seva potència, saviesa i amor, per anar cap a la seva forma original i la seva essència mateixa, que no serà altre que Déu⁶². Matilde representarà el que es va anomenar com "Brautmystik" la mística nupcial, que seran les noces de Déu amb l'ànima⁶³.

Una altre representant del misticisme de les beguines a tenir en compte és Hadewijch d'Anvers (neix cap a finals segle XII - 1260), de la qual ens han arribat poemes, cartes i un llibre sobre les seves visions. Serà en les seves obres on podem trobar aquesta relació entre l'amor cortès, que es veu com domina la seva escriptura i tècnica a la perfecció, amb el misticisme. Aquest amor és Déu, perquè Ell és la font de tot amor. Per tant, en la seva obra veiem com Amor i Déu formen un binomi difícil de separar. Per mitjà de les seves visions, que ja tenia des de petita, ens acostava a la part més humana de Crist. L'ànima està amb Déu i per tant l'home ha d'intentar, des de la seva

59 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 39

60 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 39

61 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 41

62 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 41

63 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 42

llibertat personal, retrobar aquest ésser primordial que està amb Déu, i des del fons de les nostres ànimes és on es pot sentir la gran presència divina de Déu⁶⁴. Per tenir-ho tot t'has de donar completament a Déu. Encara que ens diu tot això de l'ànima, ella no descuida la raó. Perquè la raó també ocupa un lloc importat i primordial dins la seva obra, com molt bé ens comenta E. Botinas, és una raó il·luminada⁶⁵, i aquesta ens ensenya com s'ha de respectar els drets de l'amor quan ens volem acostar-nos a ell. Veiem com amor i raó van units per poder cercar el camí que ens porta cap allò més essencial i sublim de les nostres vides : Déu.

Abans de tancar aquest apart voldria fer una darrera menció en aquesta breu pinzellada que estic fent sobre les beguines de fora dels Comtats Catalans i que foren essencials dins la creació d'aquesta nova mística. Per això no em puc oblidar de Margarida Porete (mitjans segle XIII- 1310) i de la seva gran obra "Miroir des simples âmes anéanties", un dels textos místics més antics escrits en llengua francesa⁶⁶. És una obra que es presenta com si fos un joc entre diferents personatges al·legòrics, on els protagonistes són l'Ànima i la Dama Amor. Tot envoltat per la Cortesia, l'Enteniment d'Amor, i que ens van confrontant amb la Raó i les virtuts. Per tant veiem com el tema central serà el de voler alliberar l'ànima i voler anar cap a l'essència mateixa de l'amor. Que aquest es descriu i es presenta sota la formula del llenguatge de l'amor cortès. Amb un llenguatge explicat i difós per mitjà dels trobadors on els espectadors d'aquella època identificaven i coneixien perfectament. Per això, Margarida agafa aquest llenguatge per explicar quelcom de més profund i sublim com l'amor a Déu, però des la literatura coneguda i entesa per tothom. Fa servir la metàfora del mirall per ensenyar quina és la veritat espiritual, que està per damunt de la raó humana i que emana directament de Déu⁶⁷. Tornem a veure com l'Ànima es transformada per mitjà de l'amor que ve directament de Déu, i per tant uneix Déu amb Amor.

Com ella mateixa ens ha deixat escrit:

"Love: It is fitting, says Love, that this soul should be conformable to the deity, for she is transformed into God through whom she has detained her true form, which is confirmed and given to her without beginning, from one alone who has always loved her

64 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 43

65 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 44

66 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 45

67 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 46

from his goodness.

*The soul - Oh, Love says this Soul, the meaning of what is said makes me nothing".*⁶⁸

Aquesta passatge ens ensenya com d'una manera paradoxal com l'ànima queda totalment fosa i integrada, perdent, fins i tot, la seva forma original, per poder arribar fins a Déu. Encara que la veritable forma era la inicial la que, justament, presenta ara.

Amb tot això veiem com ens podem acostar a Déu, però el més interessant és la manera en que està escrit i està narrat, amb quin amor és descrit tot. Veiem com depura per tot arreu aquest amor incondicional i ens va mostrant com es pot arribar cap aquest amor tant pur i autèntic que és Déu. Margarida ens diu que hi ha diferents estats que s'han de passar per poder arribar fins a la recompensa final. Serà com anar per un camí del coneixement i que, mica en mica, es van superar els diferents entrebancs, un darrere un altre, i, per mitjà de la il·luminació poder arribar fins al darrer esglaió, que serà la mort corporal. Arribats en aquest punt és quan et trobaràs amb el veritable Amor: Déu.

Després d'aquests petits exemples veiem com aquestes tres beguines presenten característiques en comú, com ara l'essencial llibertat de l'ànima, fins i tot, aquesta llibertat fa que estiguis deslliurada de seguir les normes dictades per l'Església, de seguir misses, dejunis, oracions o sermons⁶⁹ perquè l'ànima no té pensament, ni paraula, ni obra, perquè el que es cerca és veure a Déu.

Una altra característica serà la vinculació directa que les beguines estableixen amb la Divinitat. Seran conscients que han estat escollides per Déu per ser les seves mitjanceres entre Ell i la humanitat, són les portadores de la seva veu, han estat escollides directament per Déu. Però obren el camí perquè tots els cristians siguin del sexe o de la condició social que siguin puguin arribar a la plenitud de la vida espiritual sense necessitat de la Jerarquia Eclesiàstica.

La darrera característica que trobem en totes és un alliberament total de la seva voluntat individual, això pot sonar estrany avui en dia però en l'Edat Mitjà on les dones tenien un paper totalment secundari o, fins i tot, quedaven anul·lades per complert, aquest posicionament per part de les beguines diu molt d'elles i d'allò que van voler fer

68 Marin, J. "Annihilation and Deification in Beguine. Theology and Marguerite Porete's Mirror of simple souls", Harvard University, 2010, p. 101

69 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A,..., 2002, p. 47

i transmetre amb les seves obres, per tal de poder trencar amb aquest vincle de dependència a que estaven sotmeses vers als homes.

Amb això veiem aquesta realitat que van viure i practicar des de la vivència més íntima i personal amb el donar-se completament a l'altre, però des de la seva pròpia llibertat personal. Aquestes beguines les trobem vivint al marge de les Institucions Eclesiàstiques, amb les que van mantenir unes relacions molt tenses. Encara que també van trobar certs clergues que les van entendre i es van fer dipositaris de les seves obres, per poder arribar a Déu però sempre per mitjà de l'entrega total amb el proïsme.

➤ **TREBALL VERS EL PROÏSME**

Si entrem en aspectes més pràctics el primer que ens preguntem és com vivien, o com era el seu treball cap a la societat. I és aquí que entrarem a veure aquests aspectes més pràctics.

Totes aquestes dones podien agafar diferents maneres i formes de viure aquesta relació amb Déu, però un dels pilars essencials, compartint entre totes, va ser la penitència. Un camí pel qual van trobar aquest contacte directe amb Déu, que les portarà a tenir una gran preocupació cap als altres: a mirar al proïsme. Cercant d'ajudar i comprendre als sectors més marginats i menystinguts per la societat medieval: pobres, malalts i presos. El que es cercava era el benestar social per mitjà de la caritat, el treball i l'oració⁷⁰. De tot això, hem de destacar les seves activitats assistencials dins les pròpies estructures creades en els espais urbans, com podien ser els hospitals, leproseries, o llocs per ensenyar. No podem oblidar que moltes es podien mantenir pel sufragi i les donacions que determinades nobles, fins i tot, algunes reines de la Corona d'Aragó⁷¹ van col·laborar-hi.

La gran tasca que varen proporcionar dins de la pròpia xarxa dels centres urbans s'ha de fixar dins un clar exemple de la progressiva laïcitat de la religió dins del gran monopoli espiritual que volia continuar exercint la mateixa Església. Moltes beguines varen rebre llegats testamentaris amb l'objectiu d'acomplir amb les darreres voluntats dels difunts. Foren considerades, també, com unes mitjanceres entre la mort i la salvació de les ànimes. Cal considerar que la mort, en l'època medieval era una experiència més del dia a dia, no era tant una por a la mort física sinó al poder salvar

70 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 50

71 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 73

l'ànima en el darrer moment. Per tant, les beguines eren les mediadores amb Déu, tenien cura del difunts i de les seves ànimes, i vetllaven pel trànsit de l'ànima cap al més enllà⁷². Era una cura del cos, en tot el procés: des del seu amortallament, el funeral, i, en especial, per la pregària per les ànimes d'aquests difunts. A canvi, se'ls hi donava una compensació econòmica. Un exemple clar de tot això ho trobem documentat en la persona de sor Sança⁷³, una terciària franciscana que tenia privilegis donats per Joan I referent a vetllar pels morts o sor Agnès una beguina que va gaudir de gran prestigi a la Barcelona del segle XV⁷⁴.

Un altre aspecte important a tenir en compte és la gran connexió que tenien amb la ciutat, el seu entorn més immediat. Eren com unes noves comunitat cíviques i on tenien el seu propi espai dins les urbs. Podem considerar-les com el principal moviment que va articular tota la espiritualitat laica que en un moment en concret va aflorar dins la societat medieval, van saber enganxar fe, espiritualitat, nova societat urbana i dona, per poder dur a terme una de les primeres i grans revolucions socials: ajudar d'una manera sistemàtica i regulada aquells que es trobaven menys afavorits.

Però, tota aquesta activitat, des d'on es feia. La pregunta, ara girarà entorn aquest espai vital de les beguines, des d'on vivien la seva fe d'una manera totalment lliure i sense estar institucionalitzades.

En els diferents països de l'Europa occidental on trobem aquest fenomen, s'ha vist que es poden anomenar tres tipus d'agrupaments: les dones aïllades, els petits grups i les comunitats o grans beguinatges⁷⁵. Aquest serà el principal motiu per veure com costa trobar informació i fer estudis al voltant de tot aquest món. Molt concretament pel que fa a les dones soles, o de petites comunitats que vivien dins del teixit urbà i no generaven cap documentació específica. Ara, també hi grans comunitats, com per exemples una de les grans comunitat de beguinatge: la casa conservada de Beguinatge de Bruges. Serà un exemple de vida en comunitat i que funcionava com un veritable poble dins de la ciutat i obert cap a ella. Amb això ens podem situar amb la realitat de com vivien les beguines i poder entrar, una mica més, dins seu.

Estem veient com foren un exemple materialitzat d'un model de vida basat amb aquesta manera de entendre i viure la espiritualitat femenina. Per tant, es necessitava un espai particular i concret, que es presenta com original dins la concepció que es

72 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 55

73 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 56

74 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 56

75 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 30

tenia en aquella època. Era un lloc que havia de servir per poder realitzar-se personalment, però sota les noves condicions i fora de les convencions socials que es tenien, un espai pensat des d'una visió totalment femenina. Era un espai des de i per a elles, amb la seva pròpia economia. Podem dir que foren uns espais que mantenien un perfecte equilibri entre la difícil dicotomia que es tenia entre allò privat i allò públic. Estem veient com en tots els seus aspectes, les beguines, varen representar un gran trencament amb tot allò que era conegut i acceptat. Per un cantó una vida de reclusió i espiritualitat, com el de les monges, però des d'una visió i vida totalment laica, i, per una altra banda, el trencament amb l'ordre eclesiàstic i, alhora, politico-social establert dins la societat medieval⁷⁶. Per tant, veiem un doble trencament amb un espai que ja no era ni claustral, ni domèstic ni heterosexual. Un espai tancat en sí mateix i cercant la trobada amb l'espiritualitat i amb Déu, però alhora obert a la seva societat i la seva ciutat.

És evident que tot això va comportar els recels i la desconfiança de molts, i molt especialment de la jerarquia eclesiàstica. Perquè com podem entendre i deduir al sí dels centres urbans on vivien i treballaven les beguines eren molt ben considerades i respectades. Hem vist la seva capacitat de connexió amb la seva realitat social i el seu afany per ajudar i reparar-ho. Eren comportaments que portaven desconfiança i animadversió, per la seva facilitat amb connectar amb el poble i, sobretot, por davant lo desconegut i por a perdre, per part de la pròpia Església el seu poder amb el poble. Però, mica en mica, i potser ja ens anem cap al segle XV, la burgesia i el patriciat urbà, que a la vegada eren els seu principals valedors i patrocïnadors, van començar, també, a deixar-les una mica de costat.

Els municipis, mica en mica, van desenvolupant la seva pròpia assistència social per intentar treure aquest monopoli de mans dels religiosos, fent que el cercle al voltant de les beguines cada cop fos més petit.

Perquè eren unes dones que estaven considerades per la societat justament per aquest paper tant vital que deien, però per la jerarquia oficial mai van estar prou ben vistes. Unes dones lliures que predicaven els evangelis, des d'una nova visió i dimensió, per mitjà d'unes llengües no reconegudes ni oficials per tal missió. És evident que això va fer aixecar molts recels dins les diferents Institucions Eclesiàstiques. Moltes d'elles van patir represàlies, van ser perseguides i, fins i tot,

⁷⁶ Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 20

com en el cas de Margarida Porete, cremades en una foguera per la Inquisició. Perquè foren titllades d'heretges⁷⁷.

Al 1298 en una butlla papal es va decretar la clausura estricta per a les monges, i posteriorment al Concili de Trento es van anar encaminant tot perquè totes les comunitats religioses de dones fossin de clausura⁷⁸. En les nostres terres catalanes trobarem molts exemples on beateris que no pertanyien a cap comunitat religiosa van anar transformant-se en congregacions religioses o s'incorporaren dins de diferents institucions. Alguns exemples que podem trobar, com ens diu Cuscó⁷⁹ són el de Santa Margarida (1246-1560) a Barcelona, les blanques (1686-1864) a Tarragona o les beates de la Mercè (1260-1265), per citar alguns però trobaríem molts més.

Tots aquests moviments es van anar tornant cada cop més incòmodes per la jerarquia eclesiàstica i els intenta limitar i fer-los entrar dins la seva pròpia estructura per poder controlar i governar-los. El Papa Clement V (1264-1314), qui va dissoldre l'Ordre del Temple, comença a voler analitzar i estudiar més a fons les doctrines donades i difoses per les beguines. A partir del Concili de Vienne⁸⁰ (1311) s'acaba prohibint el seu model de vida i s'ha les exclou de l'Església. Començant una persecució que es va intensificant amb el pas del anys i dels diferents Papes. Les seves propietats foren expropiades i moltes comunitat de beguines foren jutjades per heretgia i excomunicades. Els darrers reductes els podem trobar als Països Baixos, però al segle XVI, amb l'arribada de la reforma protestant va significar la fi definitiva de les beguines, quedant algun que altre reducte a Bèlgica o França, però ja més com una anècdota dins la pròpia història que no un efecte real com en el passat.

➤ LES NOSTRES BEGUINES

Les beguines van optar per viure i manifestar la seva espiritualitat des de diferents maneres i formes. Els casos de les beguines que van optar per viure en solitari són els més complexes de documentar i recuperar informació. Algunes van escollir la reclusió, com podem trobar en diferents exemples a Anglaterra. Una reclusió entre quatre parets dins un recinte sagrat petit, amb la voluntat de fer penitència i atendre el culte, que sobreviuen de la caritat pública. On les habitacions estaven enganxades a una

77 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M. A, ...,2002, p. 40

78 Cuscó, J,, 2005, p. 67

79 Cuscó, J,, 2005 p. 67

80 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A,..., 2002, p. 67

església o convent i des d'una petita finestreta podien seguir les misses⁸¹. Eren unes decisions voluntàries preses totes elles com a conclusió al seu camí cap a la seva unió amb Déu.

I tot això fa dificultar encara més el poder trobar testimonis i exemples concrets amb documentació de beguines. En un apartat anterior ja hem vist els principals referents de beguines dins del misticisme literari, però fora de les nostres contrades. Ara entrarem a fer una breu pinzellada aquelles beguines que sí trobem dins els Comtats Catalans i que van deixar certa empremta.

Un dels primers documents on trobem notícies sobre les beguines dins les nostres contrades ens ve, precisament de la literatura i de la mà de Ramon Llull en el seu llibre "Blanquerna" on fa una referència a les beguines, com a "bones dones"⁸²

Si anem dins la documentació, pròpiament dita, trobarem una primera referència sobre una dona, sor Agnès del 1328 que es registrada com una beguina catalana. Una dona honesta que vivia a prop de l'hospital de leprosos a Barcelona⁸³.

Unes referències i notícies que ens porten cap a unes dones que vivien i actuaven d'una manera diferents, o almenys, que fa que es vegin d'una manera especial. Com fou el cas de Sor Sança⁸⁴ una terciària franciscana, de la qual es té documentació seva que va del 1390 i al 1393, i que va rebre un seguit de privilegis i donacions. Hi ha registres de pagaments fets per la reina Violant de Bar, com també documentació on consta com el rei Joan I li va atorgar privilegis reials per poder enterrar als ajusticiats en lloc sagrat⁸⁵. Tal i com ens comenta E. Botinas⁸⁶ hi ha prou documentació per considerar a sor Sança com una beguina, reclusa i terciària que va viure a Roma amb Santa Brígida fins la mort d'aquesta al 1373, i posteriorment va venir a viure a Barcelona a la casa de les recluses de Santa Margarita, fins a la seva mort, suposadament cap el 1401.

Un dels altres aspectes on les beguines van dedicar molt de temps i esforç al llarg de la seva vida fou dins del món de la docència, i aquí és on trobem una dona especial:

81 Cuscó, J, ..., 2005, p. 63

82 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 29

83 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 29

84 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 56

85 CLAUSTRÀ. Atlas de espiritualidad femenina en los Reinos Peninsulares. Institut de Recerca en Cultures Medievales, IRCVM, Universitat de Barcelona. [darrera visita 20/5/2016]. URL: <http://www.ub.edu/claustra>

86 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 84

Elisabet Cifre (1647-1542). Una beguina que va viure a Palma de Mallorca i va dirigir una escola per nenes anomenada “Casa de la Criança” fins a la seva mort. Dins de la seva ciutat va gaudir d'un gran prestigi i veneració, tal fou aquesta veneració que la seva tomba està dins la catedral de Palma. Ja hem vist com les beguines tenien aquesta vessant projectada cap l'àmbit públic i al servei dels altres. Precisament per això, gaudiren d'una gran autoritat moral. Van saber en la seva vida trobar un equilibri entre la contemplació amb l'acció més immediata vers l'altre. Elisabet va optar per vincular-se amb Déu però al marge del claustre o de cap altre forma de regulació eclesiàstica, va seguir el camí espiritual de beguina. Un camí de diàleg constatat entre ella i Déu⁸⁷. No era un camí fàcil escollir ser beguina en l'època que ella va viure, quan ja hi havia una forta pressió eclesiàstica contra aquest moviment.

Tampoc era fàcil compaginar una vida dedicada a la pregària amb el comunicar-se i donar-se al pròxim. Per això, Elisabeth va portar una vida dins la pregària i, justament per mitjà d'aquesta podia realitzar totes les altres activitats. Una vida dins l'oració per poder-se dedicar a l'assistència dels pobres, una vida dins l'espiritualitat que es caracteritzava pels dejunis, les penitències i els actes de devoció. Tot això la portava cap a les visions i les revelacions divines⁸⁸. Per mitjà de la soledat i el silenci aquesta beguina aconseguia unir-se a Déu per arribar, encara que sembli contradictori, a la paraula i així arribar a un coneixement superior.

Un altre aspecte de la seva vida fou la penitència, que la feia servir com una pràctica espiritual, no era una mortificació sinó un camí per arribar a Déu. Per a ella les llàgrimes, que acompanyaven la seva pràctica penitencial, tenien un valor especial i podia tenir fins a sis nivells diferents. Representaven la humanitat i la emoció de Crist cap a la humanitat⁸⁹. Per damunt de qualsevol acte penitencial trobem l'oració, i ella sempre preferia l'oració mental. Serà la seva manera particular d'entrar en contacte directa amb Déu. La seva ànima es transforma en l'amor a Déu i llavors era quan podia rebre totes les gràcies que Déu li enviava. I això venia per mitjà dels èxtasis, les visions i les profecies⁹⁰. Podem veure en aquest punt el nexa d'unió amb tots els místics que també trobem cap al segle XVI, els anomenats “il·luminats espanyols”, que van viure per la zona del centre de Castella i estaven vinculats a les diferents místiques que van donar per Europa als segles XVI i XVII. Feien servir el “recolliment”

87 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 97

88 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 98

89 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 99

90 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 99

per poder unir la seva ànima amb Déu⁹¹. Aquest estat d'èxtasi fa que es pugui posar en contacte amb Déu, és un viatge que fa la seva ànima i que arribarà a entrar en contacte directe amb Déu.

Com a totes les beguines presenta una actitud molt crítica amb la jerarquia eclesiàstica i tota la seva doble moralitat. També fou una mediadora amb la mort i el més enllà, sempre ajudant i mirant pel proïsme, en forma d'ajut cap a tot tipus de malats o necessitats. La seva vida fou dins d'una gran austeritat fent una manifestació més de voler acostar-se a Déu per mitjà de l'estimació a l'altre. I el voler imitar aquesta vida de Crist dedicant-se als més febles i desvalguts.

Un dels aspectes que fa especial aquesta beguina fou la seva vessant d'educadora amb la fundació d'una escola per a nenes, la casa de Criança fundada al 1510 i on ella fou la directora fins a la seva mort. Una escola dedicada a guiar a les noies cap aquest amor i estima cap a Déu. Però sobretot, va voler donar una oportunitat d'estudi a les nenes, cal recordar que en el seu context històric a les dones, independentment del seu estatus social, era molt difícil i complicat accedir a l'educació. Per això la defensa de l'educació femenina va ser un puntal vital del seu discurs. Podem veure com la seva escola va esdevenir un lloc de creació i difusió de la cultura femenina, on es donava accés a l'escriptura i la lectura. Un altre exemple serà el Monestir de Puig de Pollença, una de les primeres institucions a Mallorca regentada per beguines.

Elisabeth va gaudir d'una gran estima i autoritat que es veu reflectida en com ha perdurat la seva memòria en els segles perquè fins el 1936 el 3 de maig encara es celebrava la festa en honor al "Sant Crist d'Elisabeth Cifré"

No voldria tancar aquest apart sense parlar de Brígida Terres (XV- 1471), va néixer dins la burgesia barcelonina i va conèixer molt bé les recluses de Santa Margarida, per això al voler dedicar-se a la vida espiritual sabia que no calia viure dins d'un convent. Per aquest motiu va escollir el resclutatge, al qual, posteriorment, s'hi van afegir cinc persones més del seu cercle més proper, iniciant una petita comunitat⁹². Al final van acabar fundant una comunitat anomenada "les Terreres" les quals portaven tasques assistencials. Aquesta comunitat estava situada al costat de l'hospital de Santa Margarida, on es cuidaven dels malalts i els ajudaven en el seu pas de la mort. A part de dedicar-se als malalts i difunts també duïen tasques educatives amb nenes sense recursos. Cap el 1484 es van traslladar cap a l'hospital de Sant Macià, dedicat a l'asil dels més pobres. Mica en mica, es van anar afegint més dones en aquests resclutatge

91 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 100

92 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 85

perquè la mateixa Brígida davant les dificultats per poder mantenir a les seves rescluses va demanar al Consell de Cent que agafes a la seva comunitat sota la seva protecció⁹³.

Aquestes rescluses no tindran mai cap vinculació institucional dins de les autoritats eclesiàstiques i sempre viuran dedicades a la seva vida espiritual d'una manera autònoma, no volien estar sota l'aixopluc de les autoritats religioses encara que si van recórrer algun cop a les institucions civils de la ciutat, sobretot en períodes de greus mancances per poder sobreviure. És aquí un altre exemple de com la societat anava acceptat aquest canvi de les maneres religioses, i acceptar diferents formes religioses vingudes des de la laïcitat. A conseqüències d'una concessió pontifícia per tal de poder edificar un monestir i posar una campana en una petita església se lis demana que entrin dins un orde, van intentar allargar el màxim aquesta decisió, però, al final van optar per l'ordre jerònim⁹⁴. Encara que seguiran amb la regla de sant Agustí, com varen fer moltes altres beateris tant a Espanya com a la resta d'Europa. Perquè era una de les regles menys rígides i lligava molt millor amb les seves opcions de vida escollides com a beguines.

Veiem, per tant, com des de la llibertat, les beguines van interpretar i predicar els evangelis des de la seva total llibertat i escollint viure en contacte amb el pròxim i no tancades dins dels murs d'un monestir. Vivint per i dins les ciutats, amb unes activitats actives vers l'altre.

Com hem pogut veure amb aquets exemples, el seu dia a dia estava dedicat a cuidar dels malalts, de l'educació de les nenes més pobres o de la mediació amb la mort. Però, totes aquestes activitats estaven embolcallades d'una gran espiritualitat, que sorgia del seu gran amor cap a Déu. Les beguines van ser capaces d'ajuntar en una mateixa vessant acció i contemplació.

CONCLUSIONS

Les beguines medievals foren un moviment articular amb característiques comuns però amb les especificitats concretes de cada lloc geogràfic on varen sorgir. Darrerament s'ha pogut veure com les característiques pròpies i, alhora, similars foren

93 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 87

94 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 89

comunes entre les diferents beguines, totes elles vivint la seva experiència espiritual d'una manera totalment lliure, cosa molt difícil i complexa de poder observar dins de l'Edat Mitjana. Va ser un moviment nou i trencador, especialment amb l'orde eclesiàstic que llavors representava l'únic poder amb capacitat per ser el canal i mitjà entre la humanitat i Déu. Les beguines foren capaces de trencar amb aquest monopoli des d'un espai propi i molt específic creat des de la seva pròpia feminitat.

Van proporcionar un nou camí i una nova manera de relacionar-se amb Déu per crear uns nous lligams amb el món. La nova visió passava per l'amor, tot es veia sota aquesta nova visió i concepció del món.

Un altre fet prou interessant i important serà l'ús de les llengües maternes per explicar les seves doctrines, fent-les acostar encara més al poble però, alhora, creant més separació i trencament amb la jerarquia eclesiàstica.

Aquesta nova espiritualitat donava i experimentada per les beguines serà un nou estil de vida que fa crear unes noves formes de relació, fent sorgir comunitats de dones, on es comparteixen béns o opten per la castedat, per exemple. Però, el que realment va representar fou un trencament amb el sistema de parentiu basat en l'estructura patriarcal.

Són realitats sorgides amb un gran vincle amb les noves ciutats, on les idees conflueixen i circulen dins seu. Les beguines medievals van saber crear un lloc dins les estructures que varen anar sorgint dins de les noves ciutat medievals, es forjaren una prestigiosa autoritat, gràcies a la seva gran tasca assistencial urbana i d'una gran implicació dins la seva realitat social. Presenten una gran espiritualitat sorgida des del seu interior i que va a l'encontre de l'altre. Van anar a l'essència mateixa dels evangelis per treure a Déu de la por i la foscor on la humanitat i l'Església medieval el tenia posat.

I serà en aquest punt on aquest llegat de les beguines et transporta cap un fet molt més actual del que ens pensem: cap a la Teoria de l'Alliberament sorgida com una reflexió teològica a l'Amèrica Llatina cap al 1968 a Colòmbia⁹⁵. Aquesta teoria ens presenta com un voler renovar l'Església, un voler anar a mirar cap aquells que realment necessiten de l'ajut dels demes, és un voler mirar cap al més feble i cap als pecadors. Perquè a la fi, tots som pecadors però també fills de Déu. Es presenta com una teoria cap a l'alliberament econòmic i polític dels pobles, però s'ha de fer sota el voler anar als inicis de l'Església, i voler tornar a l'essència mateixa dels evangelis.

95 Cuscó, J, ..., 2005, p. 14

Encara que en la Teoria de l'Alliberament incideix molt més en temes polítics i, sobretot dins la realitat pròpia de Sud-Amèrica, en línies generals ens evoca cap a les ensenyances de les beguines. En definitiva serà un voler tornar a l'essència de tot i mirar sempre cap el feble i el menystingut.

Un altre aspecte que m'agradaria destacar es la voluntat d'exercir la seva diferència sexual, que en certa manera, fou com un exercici de llibertat femenina que anava en contra d'una jerarquia tant masculina i patriarcal. Volia donar un lloc a les dones dins del món.

Aquest treball ha volgut reflectir les diferents realitats però sempre agafant a la dona com el centre de la seva pròpia història, com un subjecte actiu i no passiu. Unes dones que volien reivindicar el seu propi pes dins la història. Les quals volien poder dirigir i guiar les seves pròpies vides.

He volgut, en la mesura que ha estat possible, intentar donar una altra visió a la concepció sobre la feminitat medieval construïda, fins i tot, avui en dia, sota una òptica totalment patriarcal. I on la dona sembla ser un reflexe passiu d'aquesta realitat patriarcal. Però podem veure que la realitat va ser molt diferent i la dona també va tenir el seu espai.

Es van trobar dins d'un joc d'equilibris entre una vida d'introverció, on es vol trobar el camí cap a Déu, però alhora amb una activitat, totalment, oberta a la societat. Com molt bé ens compara E. Botinas, estem parlant d'un equilibri entre l'essència contemplativa de Maria amb l'activitat penitencial de Marta⁹⁶. Per un cantó està la gran espiritualitat que traspua des del gran misticisme literari de les beguines. Perquè no podem menystenir la seva gran cultura metafísica amb un gran coneixement de les llengües vulgars i la difusió que van fer de l'evangeli des d'aquestes llengües. Les podem presentar com unes dones cultes que llegien, conversaven i predicaven dins mateix de la ciutat, ja fos dins de tallers, o a les places.... Però, aquest aspecte es va combinar amb les tasques més terrenals, com ara cuidar dels desvalguts i malalts, tal i com feia Marta. Presenten aquestes dues vessants: la mística i contemplativa que viuen en solitari combinada amb la seva gran activitat social d'assistència al desvalgut.

Amb els exemples i vivències que hem exposat en el treball es veu com hi ha moltes beguines que van voler lluitar contra el seu destí ja fixat des del seu naixement i que no comptava per res amb la seva voluntat. Per això, a mesura que s'avança dins d'aquest treball, es veu com es parla sobre la lluita per la individualitat, l'amor i el voler

96 Botinas, E, Cabaleiro, J. i Duran, M.A.,..., 2002, p. 52

donar-se a un món hostil però sense perdre mai el contacte amb aquest amor incondicional i infinit, que serà el veritable motor de tota la seva vida: Déu.

ANNEX: RESUM VISUAL DEL TREBALL

Les beguines van lligar contemplació amb la dedicació vers al pròxim. Dedicant-se a cuidar dels més desvalguts: malats, pobres, ajusticiats... vers la seva tasca evangelitzadora dins del misticisme.

http://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/docs/publicacions_moments_historics.pdf[http:// www.ub.edu/duoda/bvid/text.php?doc=Duoda:text:2013.07.0023](http://www.ub.edu/duoda/bvid/text.php?doc=Duoda:text:2013.07.0023)

Punt geogràfic inicial al nord d'Europa de tot el moviment de les Beguines

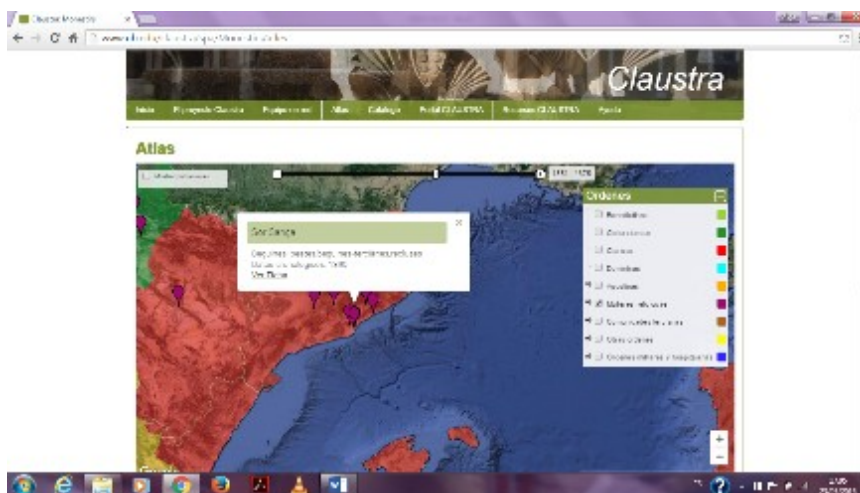
Exterior del beguinatge de Bruges

Una exemple de les representants de les nostres beguines.

La beguina Elisabet Cifré (1467-1542). Retrat de Joan Mestre Bosch (1824-1893). Saló de Plens de l'Ajuntament de Palma. Foto: Joan Ramon Bonet.

Per poder realitzar el treball un dels recursos utilitzats ha estat aquesta pàgina web, que et permet segons l'any i el lloc geogràfic ubicar les comunitats i els ordes existents en aquell moment.

I un cop com localitzada la comunitat o persona desitjada es pots cercar informació molt més específica i concreta. www.ub.edu/claustra/spa

Per finalitzar aquest recorregut visual acabem amb la carta fundacional i amb una gran imatge del primer monestir femení que es va fundar a les nostres terres: el monestir de Sant Joan de les Abadesses.

<http://www.monestirsantjoanabadesses.cat/historia/fundacio/>

<http://www.visitpirineus.com/>

[ca/que-fer/llocs-dinteres-cultural/monestir-de-sant-joan-de-les-abadesses](http://www.visitpirineus.com/ca/que-fer/llocs-dinteres-cultural/monestir-de-sant-joan-de-les-abadesses)

BIBLIOGRAFIA

Stöber, K. (2013), “El monacat femení a l’època medieval” *Monestirs i territori*, Banyoles (Universitat de Lleida), 2013 (recurs en línia) <file:///C:/Users/Olga/Downloads/Dialnet-EIMonacatFemeniALepocaMedieval-5180338.pdf> (darrera visita 22/05/2016)

Botinas Montero, Elena, Cabaleiro Manzanedo, Julia, “Les beguines: llibertat en relació”, *Duoda, Centre de Recerca de la Dona, UB*, 2004, Barcelona (recurs en línia) <http://www.ub.edu/duoda/diferencia/html/ca/secundario1.html> (darrera visita 3/06/2016)

Gil i Ribas, Josep, “Els espirituals i l’ordo Rerum”, Facultat de Teologia de Catalunya, 2013, Barcelona (recurs en línia) <file:///C:/Users/Olga/Downloads/275004-385511-1-PB.pdf> (darrera visita 5/06/2016)

Moreno, V. (07/2010) "Canvis al sí de l'Església medieval: heretges, reformes, universitats i escolàstica" *Revista Sapiens*, Barcelona (article en línia) <http://blogs.sapiens.cat/socialsenxarxa/2010/07/28/canvis-al-si-de-l-%E2%80%99esglesia-medieval-heretgies-reformes-universitats-i-escolastica/> (Darrera visita 20/05/2016)

Obiols, M, *De l'eremitisme al Císter: espais d'espiritualitat de les dones a Catalunya*, Institut Català de les Dones, "Moments històrics de les dones a Catalunya", p. 42 (recurs en línia)

http://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/docs/publicacions_moments_historics.pdf (darrera visita 20/05/1016)

Gossa *Pensar! Sapere Aude*, "Sant Romero d'Amèrica, amic dels pobres" 23/11/2015 web, Associació humanista, (recurs en línia)

<http://www.gosapensar.cat/resum-xerrada-col%C2%B7loqui-sant-romero-damerica-amic-dels-pobres/> (darrera visita 5/06/2015)

Museu d'Història de Catalunya, *Sant Pere de les Puel·les: història d'un monestir i d'una comunitat femenina*, (recurs en línia), Dossier de Premsa, Barcelona <file:///C:/Users/Olga/Downloads/St.%20Pere%20de%20les%20Puel%C2%B7les%20hist%C3%B2ria%20d'un%20monestir%20i%20d'una%20comunitat%20femenina.pdf> (darrera visita 29/05/2016)

Obiols, M, *De l'eremitisme al Císter: espais d'espiritualitat de les dones a Catalunya*, Institut Català de les Dones, "Moments històrics de les dones a Catalunya", p. 42 http://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/docs/publicacions_moments_historics.pdf (darrera visita 5/06/2015)

Cruzado, A. (29 de juny de 2008) "El convent de Santa Maria de Vall de Maria" *Taller d'història*, Maçanet de la Selva, p. 11 (article en línia) <http://www.portalgironi.cat/document/valldemaria.pdf> (darrera visita 5/06/2016)

Botinas i Montero, E., Cabaleiro i Manzanedo, J., Duran i Vinyeta, M.A., *Les Beguines*, Editorial Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2002

Albertí, E., *Catalanes medievals*, Albertí Editors, Barcelona, 2012

Vinyoles Vidal, T., *Història de les dones a la Catalunya medieval*, Pagès Editors, Lleida, 2005

Echániz Sans, M. *Las mujeres de la orden militar de Santiago en la Edad Media*, Europa Artes Gráficas, Salamanca 1992

Wade Labarge, M. *La mujer en la Edad Media*, Editorial Nerea, San Sebastián, 1988

VINYOLES, T., SANCHO, M. ET AL. *Lo material y lo simbólico en los testimonios de mujeres del siglo XI. De los símbolos al orden femenino (s. IV-XVII)*, Madrid, 1998

Cúscó i Clarasó, J. *Els beguins, heretgia a la Catalunya medieval*, Editorial Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2005

Marin, J. *Annihilation and Deification in Beguine. Theology and Marguerite Porete's Mirror of simple souls*, Harvard University, 2010

Cabaleiro Mazanedo, J. "Pensament i pràctiques de les dones sobre l'educació femenina. Un recorregut a través del temps". *Educació i Història: revista d'història de l'Educació*. Num. 9-10, 2006-2007, p. 50-69

FOTOGALERIA I RECURSOS EN LÍNIA

CLAUSTRA. Atlas de espiritualidad femenina en los Reinos Peninsulares. Institut de Recerca en Cultures Medievales, IRCVM, Universitat de Barcelona. (darrera visita 20/05/2016)

<http://www.ub.edu/claustra/spa>

<http://www.monestirsantjoanabadesses.cat/>

<http://www.romanicobert.cat/>

<https://eukleria.wordpress.com/mujeres-en/la-historia-del-cristianismo/las-beguinas/>

<http://www.visitpirineus.com/ca/que-fer/llocs-dinteres-cultural/monestir-de-sant-joan-de-les-abadesses>

<https://catalunyamedieval.es>

<http://www.ub.edu/duoda/diferencia/html/ca/secundario1.html>

<http://www.artehistoria.com/v2/obras/10509.htm>

<https://pressfolios->

production.s3.amazonaws.com/uploads/story/story_pdf/101564/1015641411574518.pdf

<http://terraxaman.blogspot.com.es/2012/11/beguinas-y-misticas-en-la-europa.html>

http://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/docs/publicacions_moments_historics.pdf

<https://apertumest.wordpress.com/>

<http://www.ub.edu/duoda/bvid/text.php?doc=Duoda:text:2013.07.0023>

<http://www.ub.edu/claustra/Monestirs/view/872>

OLGA BEA SOLÉ

TARRAGONA, 19 DE JUNY DE 2016